

ZASIĘG UBÓSTWA W POLSCE Z czego wynikają jego zmiany?

Materiał na konferencję prasową w dniu 1 XII 2021,
towarzyszącą konferencji naukowej
„Harmonized longitudinal data on social structure:
Polish research in a cross-national perspective”

Informacja o Polskim Badaniu Panelowym POLPAN

Polskie Badanie Panelowe POLPAN to unikatowy program badania struktury społecznej realizowany od 1988 r. w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN. Badanie odbywa się co 5 lat i oparte jest na indywidualnych wywiadach bezpośrednich. W panelowej części badania uczestniczą regularnie te same osoby (niektóre od początku). Pozwala to analizować losy badanych w długiej perspektywie czasowej. Jednocześnie na każdym etapie badania dobierane są młodsze osoby, co sprawia że wyniki są reprezentatywne dla Polek i Polaków w wieku 21 i więcej lat.

Wywiady są realizowane według kwestionariusza, który zawiera pytania dotyczące przebiegu życia zawodowego, postaw społeczno-politycznych oraz wielu innych kwestii związanych z przystosowywaniem do zmian zachodzących w systemie polityczno-ekonomicznym. Badanie POLPAN było dotychczas realizowane w latach 1988, 1993, 1998, 2003, 2008, 2013 i 2018. Ze względu na swoją specyfikę badanie pozwala na uchwycenie długofalowych trendów. W związku z tym wiele wyników jest aktualnych na dziś i na jutro.

Zasięg ubóstwa w Polsce

Z czego wynikają jego zmiany?

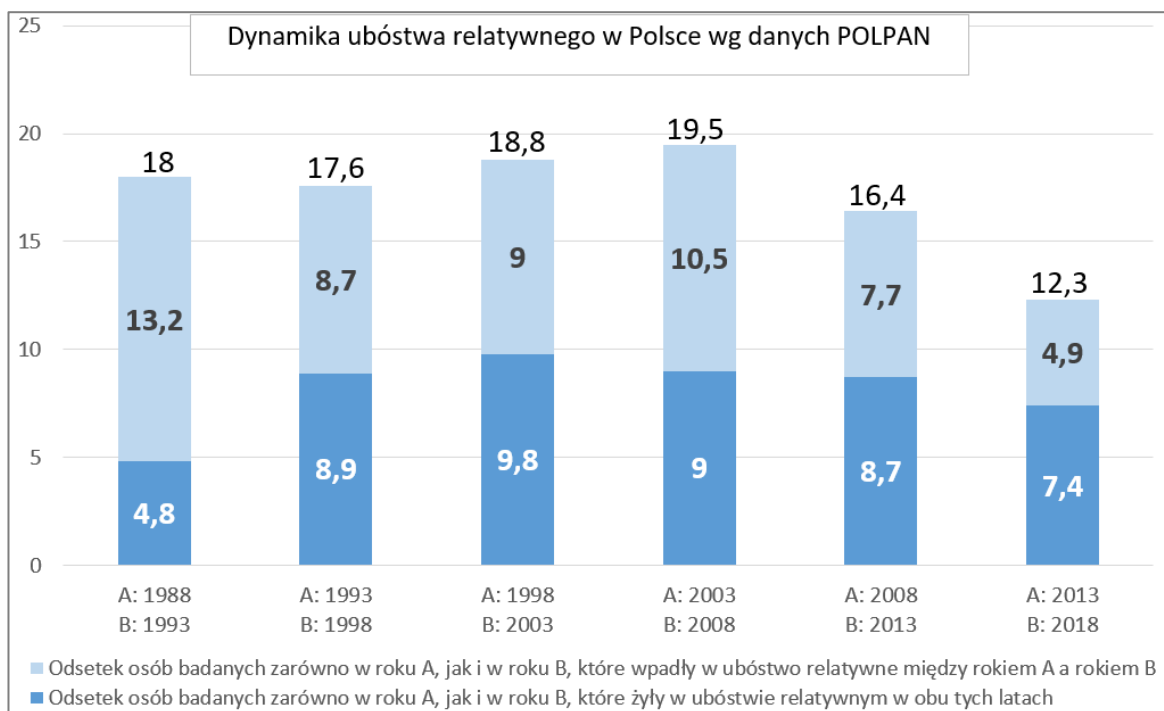
Dzięki temu, że POLPAN jest badaniem panelowym, wiemy, jakie były wcześniejsze losy osób, które w roku badania znalazły się poniżej granicy ubóstwa: czy pięć lat wcześniej również doświadczały problemów czy też nie? W rezultacie możemy lepiej zrozumieć, z czego wynikają zmiany w zasięgu ubóstwa. Czy spadek zasięgu ubóstwa wynika z tego, że osobom, które wcześniej doświadczały problemów udało się „wyjść z ubóstwa”, czy może raczej z tego, że mniej osób niż wcześniej w ubóstwo „wpadło”?

Jak wygląda dynamika ubóstwa w Polsce?

Wykres przedstawia dynamikę ubóstwa relatywnego w Polsce wg danych POLPAN. W podejściu relatywnym za ubogie uważa się osoby, których poziom życia jest niższy niż większości pozostałych członków danego społeczeństwa, a przez to nie są one w stanie zaspokoić swoich potrzeb w stopniu uznawanym w danym kraju za standardowy. W niniejszym opracowaniu za granicę ubóstwa relatywnego przyjęto 60% mediany miesięcznego dochodu ekwiwalentnego mierzonego w próbie POLPAN w danym roku.¹ Dla zobrazowania sytuacji: w 2013 roku było to 1080 zł miesięcznie na osobę, a w 2018 – 1400 zł.

---

¹ Zastosowano tzw. zmodyfikowaną skalę ekwiwalentności OECD: przy obliczaniu dochodu na osobę w rodzinie poszczególnym członkom gospodarstwa domowego przypisano wagi, zależne od wieku. Pozwoliło to ograniczyć wpływ, jaki na koszty utrzymania gospodarstw domowych wywierają ich cechy społeczno-demograficzne, np. posiadanie (bądź nie) dzieci.

Z czego wynikają zmiany zasięgu ubóstwa?

Z wykresu wynika, że zaobserwowany w latach 2008–2018 znaczny spadek odsetka osób żyjących poniżej granicy ubóstwa relatywnego zawdzięczamy raczej zmniejszeniu się liczby osób „wpadających w ubóstwo” niż spadkowi liczby osób żyjących już wcześniej w ubóstwie. Liczebność tej drugiej grupy zmniejszała się w tym okresie znacznie mniej dynamicznie. Oznacza to, że o ile w tym okresie w Polsce udało się znacząco zahamować napływ nowych osób do grupy ludzi ubogich, o tyle dużym i nierozwiązanym problemem jest ograniczanie długotrwałego ubóstwa.

Jakie czynniki zwiększają ryzyko ubóstwa?

Zasięg ubóstwa zależy od sytuacji gospodarczej, polityki państwa, a także od – powiązanych z nimi – indywidualnych cech osób i gospodarstw domowych. Perspektywa 30 lat badań POLPAN pozwala dostrzec stabilność czynników indywidualnych zwiększających ryzyko ubóstwa. We wszystkich lub prawie wszystkich latach, w których realizowano POLPAN, okazywało się, że ubóstwu relatywnemu sprzyjają:

- wykształcenie niższe od średniego,
- wykonywanie zawodu wymagającego niskich kwalifikacji,
- bezrobocie w gospodarstwie domowym,
- zamieszkiwanie na wsi
- oraz – w wyraźny sposób – wcześniejsze doświadczenie ubóstwa.

Opracowanie: Danuta Życzyńska-Ciołek, Instytut Filozofii i Socjologii PAN

Eksperti Polskiego Badania Panelowego POLPAN

Imię i nazwisko	Przykłady zainteresowań w badaniu POLPAN	Email
Kazimierz M. Słomczyński	Struktura klasowa. Postawy społeczno-polityczne.	slomczynski.1@osu.edu
Krystyna Janicka	Sytuacja pracy, płęć. Percepcja konfliktów społecznych.	kjanicka@ifispan.waw.pl
Henryk Domański	Ruchliwość i otwartość struktury społecznej	hdomansk@ifispan.edu.pl
Anna Kiersztyn	Formy zatrudnienia. Prekariat.	chaber@is.uw.edu.pl
Zbigniew Sawiński	Metodologia badań panelowych. Edukacja.	zsawins@ifispan.edu.pl
Ilona Wysmulek	Korupcja. Merytokracja. Wizje sukcesu życiowego.	ilona.wysmulek@ifispan.edu.pl
Michał Kotnarowski	Zachowania wyborcze. Mieszkania.	kotnarowski@ifispan.edu.pl
Małgorzata Mikucka	Zdrowie fizyczne i psychiczne. Samotność osób starszych.	mikucka.m@gmail.com
Marcin Ślarzyński	Poglądy prawicowe. Transfery socjalne.	mslarzyński@ifispan.edu.pl
Kinga Wysieńska-Di Carlo	Egalitaryzm	kingaw228@gmail.com
Katarzyna Kopycka	Ruchliwość społeczna i wczesne kariery zawodowe	k.kopycka@is.uw.edu.pl
Ewa Jarosz	Budżet czasu	ejarosz@ifispan.edu.pl
Danuta Życzyńska-Ciołek	Ubóstwo. Biografie w wywiadach narracyjnych.	dzyczynska-ciolek@ifispan.edu.pl
Anna Turner	Spółceństwo sieci. Internet i nowe technologie	annahturner@hotmail.com
Jacek Mazurczak	Nacjonalizm. Autorytaryzm. Radykalizacja.	jmazurczak@ifispan.edu.pl
Wyłącznie w języku angielskim		
Irina Tomescu-Dubrow	Determinanty sukcesu na rynku pracy	dubrow.4@osu.edu
Robert Kunovich	Źródła niepewności	kunovich@uta.edu
Alexi Gugushvili	Ruchliwość społeczna. Zdrowie fizyczne i psychiczne	alexi.gugushvili@sosgeo.uio.no
Joshua Dubrow	Reprezentacja polityczna	jdubrow2000@gmail.com

Publikacje książkowe Polskiego Badania Panelowego POLPAN (w języku polskim)*

- Kiersztyn, Anna, Danuta Życzyńska-Ciołek i Kazimierz M. Słomczyński red. 2017. *Rozwarstwienie społeczne: zasoby, szanse i bariery. Polskie Badanie Panelowe POLPAN 1998–2013*. Warszawa: Wydawnictwo IFiS PAN.
- Wesołowski, Włodzimierz, Krystyna Janicka i Kazimierz M. Słomczyński, red. 2017. *Strukturalizacja społeczeństwa polskiego: Ewolucja paradygmatu*. Warszawa: Wydawnictwo IFiS PAN.

* Na stronie polpan.org, poza wymienionymi książkami w języku polskim, znajdują się informacje o kilku książkach o badaniu POLPAN w języku angielskim oraz o kilkudziesięciu artykułach z tego badania w czasopiśmie naukowych w języku polskim i angielskim.